

Centrum för epidemiologi
och samhällsmedicin (CES)

Årsrapport 2013

Verksamhetschefen har ordet

Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) presenterar här sin första årsrapport.

Stockholms län präglas av snabb utveckling och demografisk förändring. Det innebär ständigt nya utmaningar ur ett folkhälso-perspektiv. Vårt uppdrag, att genom kunskapsutveckling och kunskapsspridning bidra till en bättre och mer jämlik hälsa för befolkningen i Stockholms län, är därför stort, viktigt och komplext.

Årsrapporten ger exempel på olika insatser under 2013. I respons till utmaningarna i Stockholms läns landstings Folkhälsorapport 2011, har vi bland annat visat på skolresultatens betydelse för den psykiska hälsan hos unga, möjligheter och hinder med föräldra-insatser för att främja skolbarns mat- och rörelsevanor, vägen framåt för ett framgångs-rikt tobakspreventivt arbete i skolan, och hur primärvården i områden med lägre medianinkomst bör stärkas för att minska ojämlikhet i undvikbar slutenvård. Vårt telefonbaserade individstöd Alkohollinjen har dessutom hjälpt ett stort antal klienter ur ett riskabelt alkoholbruk.

CES har under året samlat organisationen geografiskt, och har nu en strategisk lokal-isering på Karolinska Institutets Campus i Solna, i samma hus som den nya Folkhäl-somyndigheten. Vi har också stärkt viktiga kompetensområden inklusive socialmedicin, epidemiologi, implementeringsvetenskap och kommunikation genom nyrekryteringar.

Till sist har CES fått en ny, platt, organisation för att stödja ett multidisciplinärt och ändamålsenligt arbetssätt.

Vi ser nu fram mot ett nytt år och möjligheten att ge folkhälsoarbetet i Stockholms läns landsting en alltmer framträdande roll.

Cecilia Magnusson

Verksamhetschef

Innehåll

Uppdraget	6
Folkhälsopolicyn	8
Goda livsvillkor	9
God miljö	12
Hälsosamma levnadsvanor	14
God psykisk hälsa	21
Övergripande stöd i folkhälsoarbetet	24

Uppdraget

Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) etablerades 1 april 2012 i samband med att Karolinska Institutets folkhälsoakademi (KFA) överfördes till Stockholms läns landsting.

CES ska bidra till en god och jämlik hälsa för befolkningen i Stockholms län genom kunskapsutveckling och kunskapsspridning. Inom CES bedrivs folkhälsovetenskaplig forskning och utbildning samt strategiskt folkhälsoarbete. Arbetet sker i nära samverkan med akademien, särskilt Karolinska Institutet. Samverkan sker också med myndigheter, andra landsting, kommuner och övriga aktörer inom folkhälsoområdet.

CES driver även webbplatsen **Folkhälsoguiden**, som främst vänder sig till de som arbetar med folkhälsofrågor i Stockholms län, till exempel inom vård, skola, frivillig- och intresseorganisationer, samt politiker och tjänstemän inom landsting, kommuner och stat.

CES erbjuder även telefonbaserat individstöd genom **Sluta-Röka-Linjen** och **Alkohollinjen**, samt står tillsammans med flera aktörer bakom SkolmatSverige, ett webbaserat verktyg för att mäta skolmåltidens kvalitet.

CES tillhör Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) och arbetar på uppdrag av Hälso- och sjukvårdsförvaltningen i Stockholms läns landsting.

Huvuduppgifter för Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin

- Kartläggning och analys av hälsoläge, behovsanalys, hälsans bestämningsfaktorer
- Metodutveckling, identifiering, utveckling och anpassning av metoder för hälsofrämjande och förebyggande arbete
- Utvärdering av riktade hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser, policyförändringar, vårdprogram och riktlinjer
- Stöd till implementering av policyer, riktlinjer och program inom folkhälsoområdet
- Expertstöd till den politiska ledningen och tjänstemannaorganisationen inom Stockholms läns landsting på uppdrag av Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
- Systematisk kunskapsspridning

Mer information

Allt publicerat material från Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, samt aktuella utbildningar finns tillgängligt på Folkhälsoguiden.
www.folkhalsoguiden.se

Aktuell organisation, mer information om Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin och kontaktpersoner finns på Stockholms läns sjukvårdsområde.

www.slsol.se

Stockholms läns landstings folkhälsopolicy

Folkhälsopolicyn för Stockholms läns landsting som antogs 2005 och reviderades senast 2012 ger landstingets verksamheter en gemensam utgångspunkt i det hälsofrämjande arbetet. Policyn utgår från de nationella folkhälsomålen samt hälsoläget i Stockholms län. Folkhälsopolicyn utarbetades av dåvarande Centrum för folkhälsa och tillämpas nu genom handlingsplanen Handling för hälsa 2012–2014. Folkhälsopolicyn ligger till grund för arbetet inom CES och strukturen av denna rapport.

Folkhälsopolicyns övergripande mål är en god och jämlik hälsa för alla invånare i länet.

Policyn har fem delmål:

Goda livsvillkor	Ojämlikhet i hälsa ska minska
God miljö	Den miljörelaterade hälsan ska förbättras
Goda arbetsförhållanden	Den arbetsrelaterade hälsan ska förbättras
Hälsosamma levnadsvanor	Förutsättningarna för goda levnadsvanor ska förbättras – ohälsa på grund av livsstil ska minska
God psykisk hälsa	Den psykiska ohälsan ska minska

Goda livsvillkor

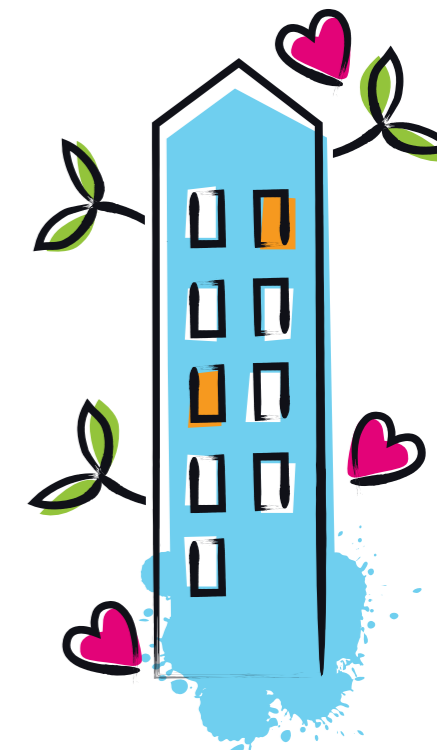
Uppföljning av befolkningsinriktade hälsofrämjande insatser

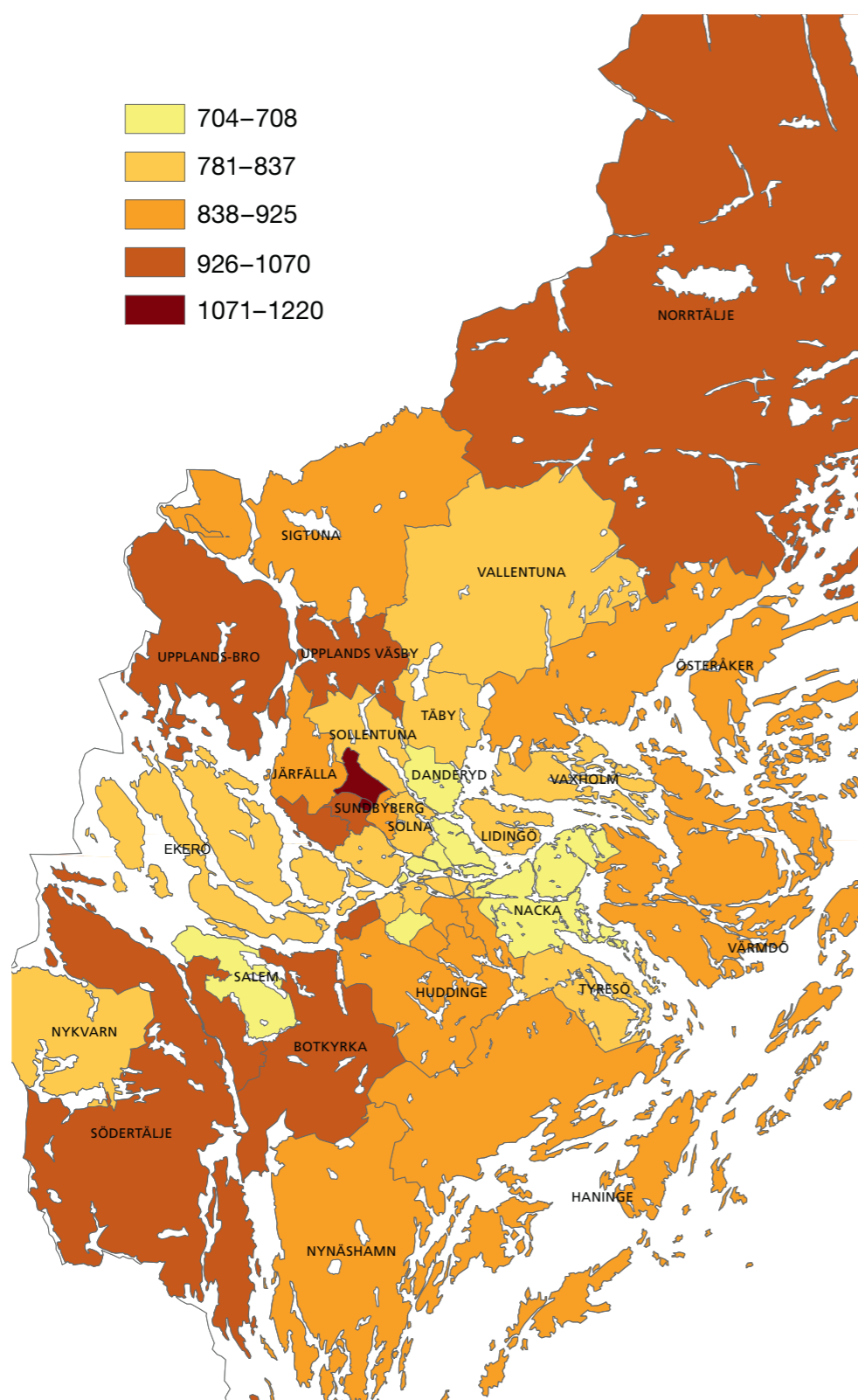
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF) ger stöd till befolkningsinriktade hälsofrämjande insatser genom avtal med sex vårdcentraler i socialt och ekonomiskt utsatta områden i Stockholms län. Projektet löper under en flerårsperiod och under 2013 har projektet löpande följts upp av Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) bl.a. genom intervjuer med medverkande personal vid vårdcentralerna och kartläggning av de aktiviteter som görs av vårdcentralerna. Dessutom har det gjorts jämförelser av befolkningens hälsa och bestämningsfaktorer för hälsa i de aktuella områdena och i sex jämförelseområden.

Analys av vårdbehov och vårdkonsumtion

CES gör på uppdrag av HSF löpande analyser av vårdbehov och vårdkonsumtion, som en uppföljning av Hälso- och sjukvårdslagens intentioner om vård på lika villkor. Analyserna omfattar dels faktisk resursanvändning i förhållande till vårdbehov i olika befolkningsgrupper och geografiska områden, för olika typer av vård; dels sociala skillnader i antal läkarbesök, sjukhusinläggningar och kostnader för vård. Analyser görs också av skillnader i förekomst av vissa diagnoser och utveckling över tid.

Undvikbar slutenvård kan ses som ett mått på hur väl primärvård och annan öppenvård fungerar. Måttet inkluderar ett antal diagnoser för vilka sjukhusinläggning inte borde vara nödvändig, om den öppna vården vore optimal. Analyser har gjorts i Stockholms läns landsting som visar att undvikbar slutenvård är vanligare områden med lägre medianinkomst än i områden med högre medianinkomst. Resultaten talar för att primärvården i områden med lägre medianinkomst bör förstärkas, för att minska undvikbar slutenvård. Dessa resultat finns också publicerade i en vetenskaplig tidskrift.

Karta över geografiska skillnader i undvikbar slutenvård för kvinnor, 2008–2011, per 100 000 personer i Stockholms län.

Hälsa och arbetsliv bland personer med rörelsehinder

Under 2013 undersökte CES skillnader i hälsa, levnadsvanor, socioekonomi och delaktighet i arbetsliv mellan personer med och utan rörelsehinder i Stockholms län. Resultaten visade att personer med rörelsehinder hade sämre självskattad allmän hälsa och det var vanligare med depression och psykisk ohälsa. Rökning och fetma förekom i högre grad, färre var fysiskt aktiva och sjukdomar med koppling till fetma och levnadsvanor var mer frekventa. Personer med rörelsehinder var även mer socioekonomiskt utsatta och färre var delaktiga i arbetslivet.

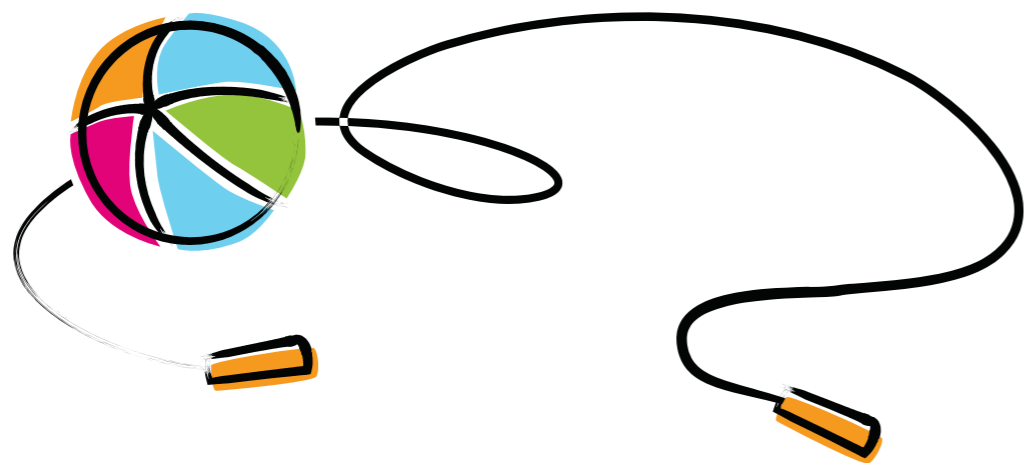
Oavsett om skillnaderna beror på rörelsehindret i sig, stigmatisering eller andra faktorer är det tydligt att det behövs stödjande och hälsofrämjande insatser. Detta motverkar ojämlikhet i hälsa samt ökar delaktigheten i samhället hos personer med rörelsehinder inom Stockholms län. Resultaten från studien har presenterats och diskuterats på en workshop tillsammans med relevanta aktörer inom kommun och landsting.

Personer med rörelsehinder i Stockholms län 2010

- Hade sämre självskattad allmän hälsa
- Var oftare rökare
- Hade högre risk för fetma och flera folkhälsosjukdomar
- Var i större utsträckning arbetslösa
- Hade oftare små ekonomiska marginaler

EU-projektet INEQ-CITIES

CES har också medverkat i ett internationellt EU-projekt (INEQ-CITIES) om ojämlikhet i hälsa i ett tiotal europeiska storstäder. Vetenskapliga artiklar har publicerats där både Stockholms läns landsting:s Folkhälsopolicy analyserats, och där sociala skillnader i dödlighet i Stockholms läns landsting presenterats. Folkhälsopolicyn fick gott omdöme i jämförelse med policys i andra städer medan de sociala skillnaderna i dödlighet är lika påtagliga i Stockholm som i andra europeiska storstäder. En artikel om detta finns publicerad i en vetenskaplig tidskrift.

God miljö

Förskolans och skolans utemiljöer

Projektet Kidscape definierade fysiska egenskaper i förskolornas utemiljöer som främjar barns hälsa. Exempel på fysiska egenskaper är att ytan bör överstiga 3000 m², mellan hälften och två tredjedelar av ytan ska vara kuperad och bevuxen med vegetation och favoriserade lekställen ska vara integrerade med natur.

Resultaten från projektet, som är ett samarbete mellan CES och Karolinska Institutet, finns tillgängliga för såväl forskare som praktiker, tillsammans med handfasta rekommendationer. Under 2013 har rekommendationerna börjat tillämpas i länets kommuner.

Kidscape II, om grundskolornas utemiljöer, är just nu i analysfasen, men ett fynd som redan gjorts är att en mix av grönt och asfaltytor nära skolbyggnaderna och ingången till klassrummen ökade både fysisk aktivitet och social samvaro. En annan slutsats är att nivåerna av fysisk aktivitet inte är på en tillräcklig hög nivå, detta gäller speciellt för flickorna. Mer information om projektet finns att tillgå på Karolinska Institutets webbplats, www.ki.se.

Hälsosamma levnadsvanor

Tjugoårsuppföljning av Stockholms läns diabetespreventiva program

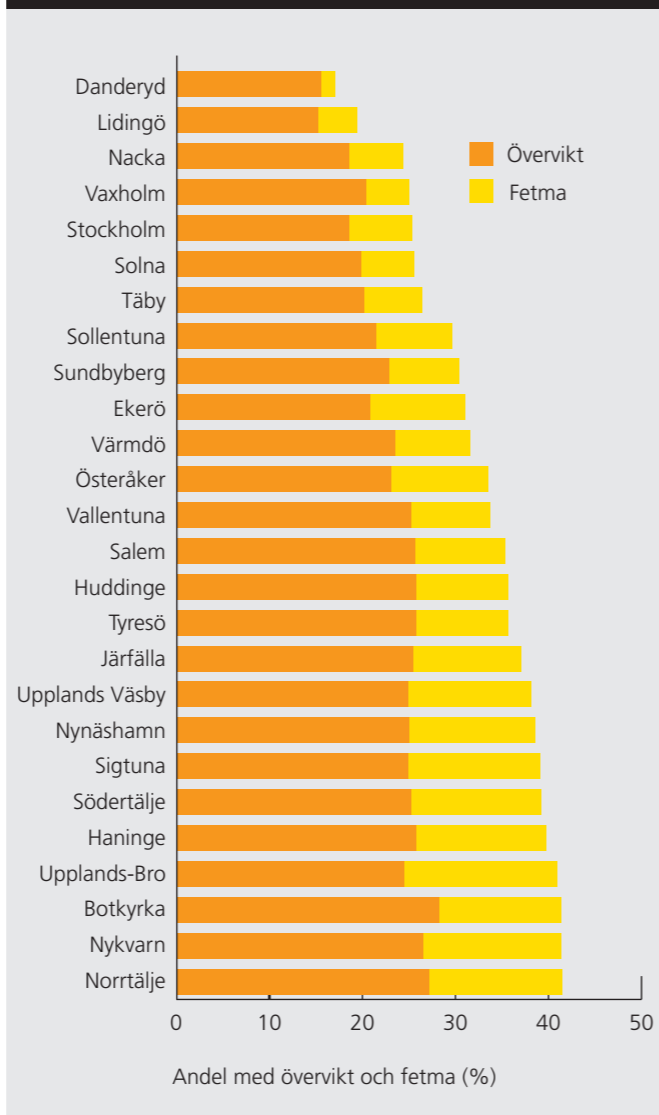
Stockholms läns diabetespreventiva program (SDPP) initierades av Stockholms läns landsting i början av 1990-talet med syfte att kartlägga förekomst och orsaker till diabetes. CES ansvarar för 20-årsuppföljningen av SDPP, som innebär att de cirka 8 000 studiedeltagarna genomgår tester och besvarar en enkät för tredje gången. Projektet innebär att unika prospektiva data kring determinanter för diabetes kommer att kunna undersökas i detalj, och därmed ge ny kunskap om påverkningsbara bestämmningsfaktorer för diabetes på befolkningsnivå. Under året har en projektgrupp bildats, ett studieprotokoll har utvecklats och projektet har godkänts av Regionala etikprövningskommittéen. Fältarbetet ska genomföras i fem kommuner med start under 2014.

Fetma hos gravida kvinnor

Fetma under graviditeten innebär både akuta och långsiktiga hälsorisker för både mor och barn. CES har därför kartlagt hur förekomsten förändrats över tid. Fetmaprevalensen bland gravida förstföderskor har ökat i Sverige sedan 1992, även om ökningen avtagit under 2000-talet. I Stockholms län hade åtta procent av de gravida fetma, och 21 procent var överviktiga vid inskrivning i mödrahälsovården 2008–2010. Länet hade lägst fetmaprevalens i Sverige, men skillnaderna var stora mellan länets kommuner (se figur). I studien har man också tittat på fetma och överviktigt kopplat till utbildningsnivå och kunnat visa att kvinnor med lägre utbildning hade dubbelt så hög risk för fetma jämfört med dem med högskoleutbildning.

Förekomst av övervikt och fetma

hos gravida kvinnor i Stockholms läns kommuner 2008–2010

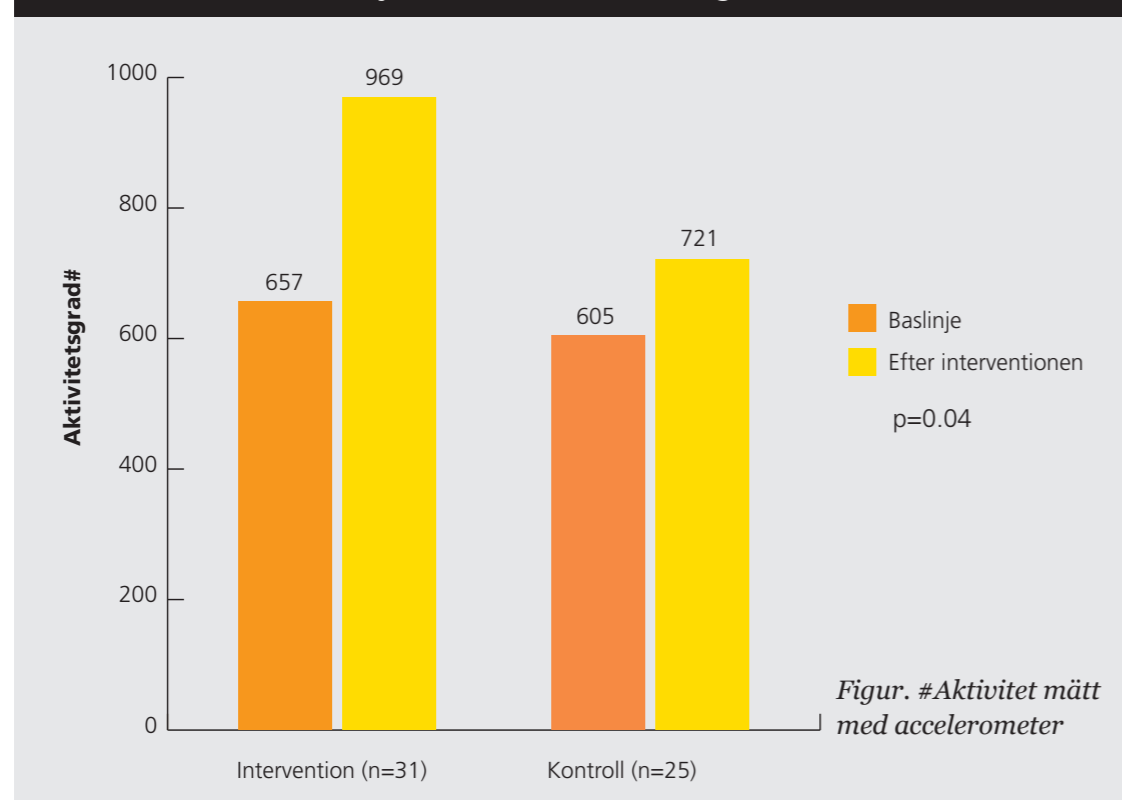

En frisk skolstart II

Frisk skolstart är ett program för att stödja föräldrar i att främja bra matvanor och fysisk aktivitet bland barn som går i förskoleklass. Programmet är teoribaserat och har ett helhetsperspektiv på mat och fysisk aktivitet. Det består av tre komponenter; informationsmaterial och motiverande samtal för föräldrar samt en lärarledd klassrumskomponent för eleverna.

Under 2013 har programmet genomförts med 378 familjer i Rinkeby/Kista och Skärholmen där prevalensen av övervikt och fetma är bland de högsta i länet. Studien avslutades i december 2013 och för tillfället pågår analyser av materialet. Det har också påbörjats diskussioner om att integrera programmet i elevhälsan.

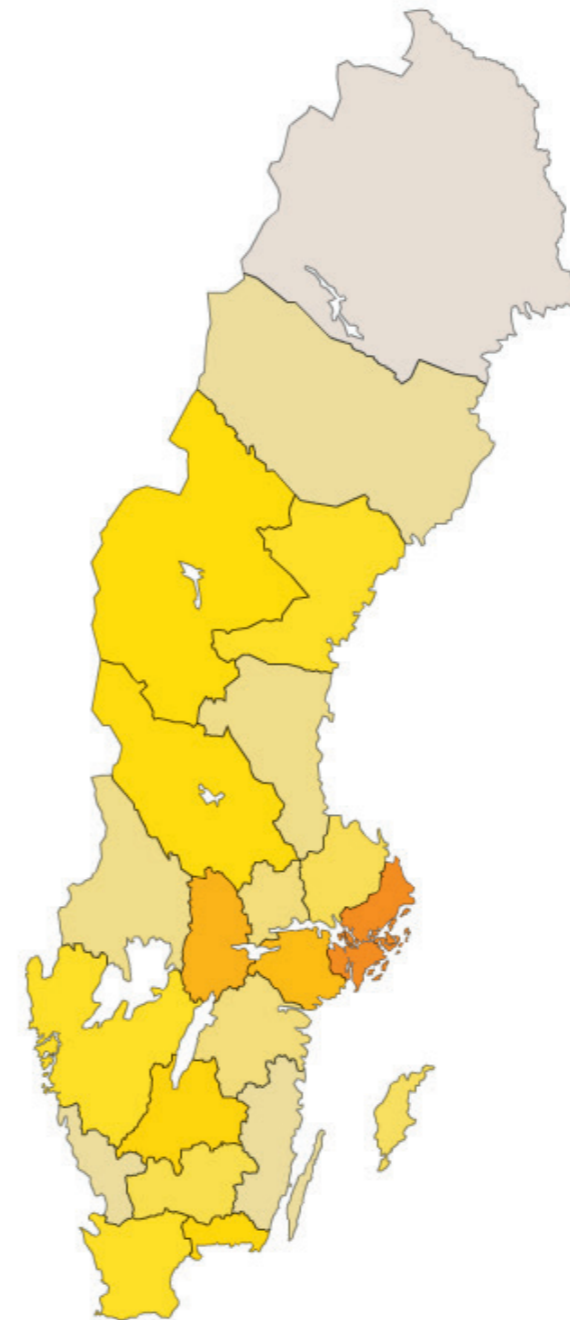
Frisk skolstart II. Flickors fysiska aktivitet under helgen mätt med rörelsemätare

Stöd till förskolan, programmet övervikt och fetma

CES har erbjudit konsultativt implementeringsstöd till förvaltningsledningarna i länets kommuner för att främja bra mat- och rörelsevanor i förskolan. De kommuner som under 2013 tagit del av detta stöd är Norrtälje, Nynäshamn samt Stockholms stadsdelar; Hägersten-Liljeholmen, Norrmalm, Södermalm samt Östermalm.

Expertstödet har inriktats på strukturella åtgärder och metoder kring mat och fysisk aktivitet med tonvikt på implementering och utvärdering.

Kartan visar andelen kommunala grundskolor som har ett konto hos SkolmatSverige. Andelen sträcker sig från 12 % (Norrbotten) till 62 % (Stockholms län).

SkolmatSverige

SkolmatSverige är ett nationellt projekt och ett samarbete mellan Stockholms läns landsting, Karolinska Institutet, Sveriges Kommuner och Landsting, dåvarande Statens folkhälsoinstitut, Jordbruksverket och Livsmedelsverket. SkolmatSverige har utvecklats i syfte att ge skolor och kommuner ett vetenskapligt verktyg för att utvärdera och utveckla sin måltidsverksamhet. De data som detta unika webbaserat verktyg samlar möjliggör kontinuerlig kartläggning samt forskning. Under 2013 har antal anslutna grundskolor i hela landet ökat från 13 procent till 26 procent. Inom Stockholms län är 60 procent av grundskolorna anslutna. En rapport publicerades i november 2013. Ett frukostseminarium ordnades i samband med publiceringen som var besökt av bland annat tjänstemän och politiker. Resultat från SkolmatSveriges databas publiceras löpande på www.skolmatsverige.se.

Sluta-Röka-Linjen

Sluta-Röka-Linjen hade under 2013 totalt 17 500 samtal, varav 13 700 inkom under linjens öppettider. 11 500 samtal besvarades. Tjänsten har under året blivit kostnadsfri även för mobiltelefoni och stödet till hälso- och sjukvården har intensifierats genom möjligheten att remittera rökare/snusare till linjen. Under året har andelen remisser till *Rökfri operation* ökat.

Linjen erbjuder även handledning/kollegialt stöd till andra tobaksavvänjare. All personal på linjen har fått kontinuerlig handledning och fortbildning och dessutom har sju nya rådgivare inskolats. Rekrytering av deltagare till en förstudie om metodutveckling för återfallsprevention via sms, har genomförts. Under 2013 har även två vetenskapliga artiklar och en behandlingsmanual publicerats.

Sluta-Röka-Linjens somaliska projekt

Bland rökare i Sverige är rökningprevalensen bland somalisktalande högre än genomsnittet, särskilt för somaliska män. Därför genomfördes under 2013 ett projekt riktat just till de somalisktalande inom länet. Syftet var att erbjuda information om tobak och passiv rökning på somaliska.

Till Sluta-Röka-Linjen rekryterades och utbildades en somalisktalande man med goda kontakter inom de somaliska och islamiska föreningarna i Rinkeby. Hans arbete möjliggjorde tillgång för Sluta-Röka-Linjen till olika mötesplatser. Utöver detta genomfördes också ett hälsotorg för män i samarbete med vårdcentralen i Rinkeby.

Marknadsföring av Sluta-Röka-Linjen

Med stöd av en kommunikationsbyrå upprättades under 2013 en plan som syftade till att fånga yngre rökare vilket innebar en satsning på sociala medier. Sluta-Röka-Linjens webbplats, www.slutarokalinjen.org, förnyades grafiskt och innehållsmässigt. Arbetet innebar också en översyn kring webbplatsens logg och linjens Facebook-konto. En internetbaserad annonskampanj och en informationsbroschyr togs fram. Under rökfria veckan bemannade Sluta-Röka-Linjen tunnelbanestationerna Slussen och Gullmarsplan vilket innebar en stor mängd personliga möten. Resultat av detta innebar att antalet "likes" på Facebook ökade från 800 till 1 400.

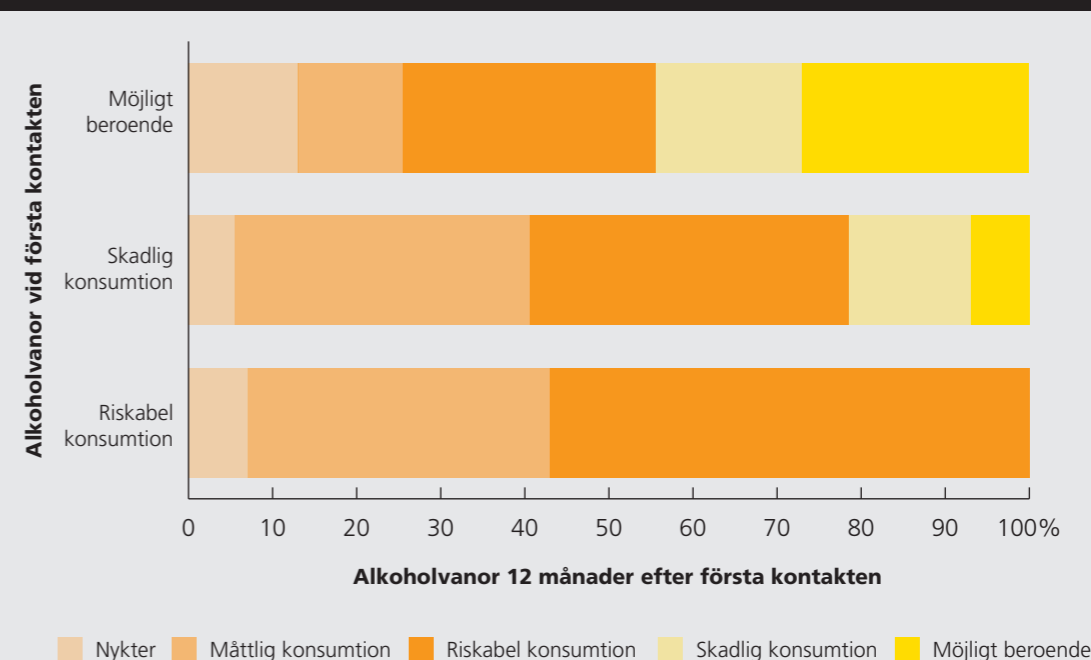

Alkohollinjen

Alkohollinjen har under 2013 totalt tagit emot 6 600 samtal. 4 300 inkom under linjens öppettider och av dessa besvarades 3 250. Linjens målgrupp är personer som vill förändra sina alkoholvanor, men en ökande andel är också anhöriga som ringer. Rådgivningen kvalitetssäkras genom så kallad MITI-kodning av inspelade samtal, handledning, manualer och annan typ av kompetensutveckling. Under året har en även en ny grupp rådgivare utbildats. Klienter som första gången kontaktade Alkohollinjen åren 2009 – 2011 deltog i en utvärdering av verksamheten. Resultaten efter 12 månader visade att andelen med möjligt alkoholberoende hade minskat från cirka 65 procent till cirka 20 procent. Cirka 10 procent hade varit nyktra och cirka 20 procent hade måttlighetskonsumerat. Andelen med psykisk ohälsa minskade. Dessa resultat kommer att spridas på olika sätt och de kommer att publiceras i en vetenskaplig tidskrift våren 2014.

Förändring av alkoholvanor bland Alkohollinjens klienter före och efter rådgivning

Implementeringen av de nationella riktlinjerna för sjukdomsförebyggande metoder

CES har medverkat i den projektgrupp som planerar implementeringen av de nationella riktlinjerna för sjukdomsförebyggande metoder på Karolinska Universitetssjukhuset. En ny alkoholmodul till webb-utbildningen Sundkurs som alla medarbetar på sjukhuset ska gå med start hösten 2014 har tagits fram. Under hösten 2013 introducerades arbetet med implementeringen på ett möte för sjukhusets alla chefer.

Alkoholtest på 1177 Vårdguiden

På 1177 Vårdguiden finns ett Alkoholtest för män och kvinnor. Testet omfattar de tio frågor som finns i screeningformuläret AUDIT. CES har bidragit till att omarbeta kommentarerna till de olika nivåerna av risk, till exempel måttliga eller problematiska alkoholvanor.

Interventioner för att sluta röka i socialt utsatta grupper

Hälsa- och sjukvården erbjuder olika metoder för att hjälpa patienter att sluta röka. Ett exempel är beteendemodifierande interventioner i form av terapeutiska samtal. Eftersom rökning är mer utbredd bland personer som lever i socialt utsatta förhållanden är det viktigt att utveckla stöd som är speciellt anpassat. För

att undersöka vilka metoder som visade sig effektiva i denna befolkningsgrupp genomförde CES under 2013 en systematisk kunskapsöversikt. Arbetet har innefattat sökning och gallring av cirka 3 000 artiklar. Bedömning av evidensen pågår och en rapport och tillhörande artikel beräknas klar under 2014.

Projektet Goda levnadsvanor

Projektet Goda levnadsvanor syftar till att stödja hälso- och sjukvården i Stockholms län vid införandet av Socialstyrelsens nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder.

CES bidrar till projektet framförallt inom områdena kliniska besluts- och metodstöd, fortbildning och lokala strukturer, processer samt kommunikation. Den fortbildning som CES ger rör rådgivnings- och samtalsmetoder för att stödja goda levnadsvanor. Stödet inom lokala strukturer och processer innebär att verksamheter erbjuds hjälp att lägga upp en lokal strategi för införandet av de riktlinjerna med hänsyn till att systematiskt identifiera potentiella hinder för arbetet samt strategier för att överkomma dessa faktorer.

God psykisk hälsa

Psykisk ohälsa hos unga vuxna

CES har i samarbete med KI undersökt hur förekomsten av psykisk ohälsa skiljer sig mellan olika grupper och vilka faktorer som är viktiga för utvecklingen av den typen av ohälsa hos unga. Resultat som publicerats i en vetenskaplig artikel under 2013, pekar på skolresultatens stora betydelse för framtida psykisk hälsa. Unga vuxna med låga betyg från grundskolan hade en mer än trefaldigt ökad risk för självmordsförsök. Sambandet kunde inte förklaras av skillnader i uppväxtvillkor, aktuella levnadsvanor eller sociala förhållanden. Resultaten ger stöd för en ökad uppmärksamhet kring skolans betydelse för att främja en god psykisk hälsa i befolkningen.

Förebygga mobbing

CES har under 2013 sammanställt ett kunskapsunderlag kring metoder för att förebygga mobbing i skolan. Skolmobbing kan förebyggas och befintliga mobbningsförebyggande program är en effektiv metod för detta ändamål – det visar en av de största utvärderingar av antimobbingsprogram som hittills har gjorts. Resultatet visar att programmen fungerar olika bra beroende på vilka beståndsdelar som ingår. Föräldrautbildning, ökad tillsyn av skolgårdar och disciplinära åtgärder har visat sig vara de mest effektiva komponenterna av antimobbingsprogram.

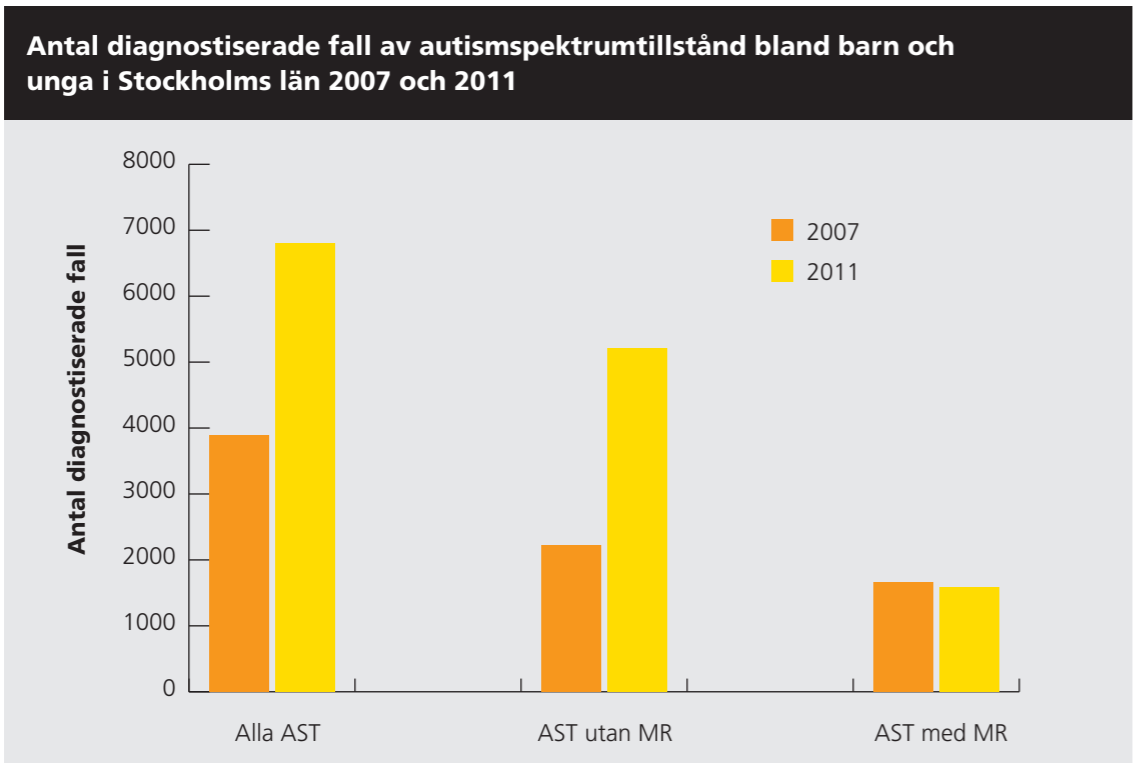
I dagsläget saknas kunskap om effekten av att använda enskilda komponenter fristående från de program som de ursprungligen kommer ifrån. Det är därför säkrast att ha som målsättning att följa ett helt program i väntan på ny forskning och metodutveckling.

- Skolbaserade antimobbingsprogram är effektiva för att förebygga mobbing, men programmen fungerar olika bra beroende på vilka beståndsdelar som ingår
- Föräldrautbildning, ökad tillsyn av skolgårdar och disciplinära åtgärder har visats sig vara de mest effektiva beståndsdelarna i antimobbingsprogrammen

Autismspektrumtillstånd bland barn och unga i Stockholms län

Under året har CES studerat förekomsten av diagnostiserade autismspektrumtillstånd (AST) och sett att det skett en kraftig ökning i Stockholms län under senare år. År 2011 hade nästan 7 000 barn (0–17 år) i länet en konstaterad AST. Det motsvarar en ökning på 75 procent i jämförelse med motsvarande antal år 2007. Hela ökningen förklaras av AST utan samsjuklighet i mental retardation, vilka mer än fördubblades under perioden. Förekomsten är högst hos tonåringar, av vilka 2,6 procent hade en registrerad AST diagnos år 2011.

Det är inte klart vad som ligger bakom den kraftiga ökningen, men en ökad uppmärksamhet kring och kunskap om autism liksom ökade resurser för neuropsykiatriska utredningar spelar troligen en stor roll. Det kan dock inte uteslutas att en sann ökning av förekomsten kan vara en delförklaring. Resultaten har betydelse för planering av vård- och habiliteringsinsatser, liksom av särskilt stöd inom skolväsendet.

Antalet diagnostiserade fall av autismspektrumtillstånd (AST), med och utan mental retardation (MR), bland barn (0–17 år) i Stockholms län år 2007 och 2011.

Fotnot: AST – autismspektrumtillstånd Källa: Ungakohorten

Övergripande stöd i folkhälsoarbetet

Stöd för en framgångsrik implementering – metodutveckling

CES har tagit fram en metod för att kunna ge verksamheter ett mer intensivt stöd i implementering. Metoden har utvecklats utifrån den senaste forskningen från implementeringsfältet, med fokus på vad som har visat sig vara verksamt vid förändringsprocesser. För att metoden ska vara praktiskt användbar har intervjuer genomförts med personal inom Stockholms läns landsting. Kärnan i metoden innebär att alla aktiviteter som görs för att stödja en implementering baserar sig på en noggrann analys av faktorer som potentiellt kan påverka implementeringen i en verksamhet. Ett verktyg har tagits fram för denna typ av analys. Utbildningen i metoden kommer äga rum under 2014 i form av workshops.

Informationsbroschyr och seminarium kring implementering

Under året har även CES producerat två informationsbroschyrer som inspiration för implementeringsarbete. *Kort fakta om implementering* ger en introduktion till faktorer som har särskild betydelse för en effektiv implementering. *Kort fakta om utvärdering av implementering* presenterar särskilda mått man bör ta hänsyn till när man utvärderar ett implementeringsarbete. Broschyrerna vänder sig till alla som arbetar med implementering, men framförallt till ansvariga för att driva förändringsarbete inom landsting och kommun. Broschyrerna har genom olika kanaler spridits och finns att ladda ner från Folkhälsoguiden. Under hösten 2013 inleddes även en seminarier serie om implementering för att presentera den senaste forskningen om implementering och praktiska tillämpningar. Målgruppen är personal inom Stockholms läns landsting, regionala aktörer och lokala aktörer inom kommun och stadsdel. Under 2014 kommer ytterligare seminarier hållas.

Hälsa Stockholm – en studie om liv och hälsa i Stockholms län

Hälsa Stockholm är en longitudinell befolkningsbaserad undersökning som drivs av CES på uppdrag av HSF. Undersökningen innefattar cirka 90 000 individer som deltagit i Stockholms läns landstings folkhälsoenkäter. Under 2013 har projekt kring bland annat vårdvalsreformens effekter på vårdkonsumtion, psykisk ohälsa hos individer med utländsk bakgrund och förändringar i levnadsvanor vid pensionering påbörjats inom ramen för Hälsa Stockholm. Studien är en av Sveriges största prospektiva epidemiologiska studier, och kommer i takt med att deltagarna följs över tid bli en allt viktigare källa för folkhälsovetenskaplig forskning och utvärdering i länet.

Ny bok om evidensbaserat folkhälsoarbete

CES har medverkat i en ny bok om evidensbaserat folkhälsoarbete som publiceras under våren 2014. I boken presenteras forskningsprocessen från utvecklingen av ett folkhälsoprogram till spridningen i samhället. Boken vänder sig till alla som på olika sätt kommer i kontakt med folkhälsoarbete.

Interaktiva verktyg för presentation av folkhälsostatistik

För att så många som möjligt ska kunna ta del av folkhälsodata utvecklar CES interaktiva verktyg. Ett sådant är programvaran **Folkhälsa – Stockholm**. Programmet innebär att data kan studeras med hjälp av webbaserade databanker som ger användaren stora möjligheter att göra egna urval och bestämma hur dessa ska redovisas. Portalen för folkhälsostatistik är webbplatsen **Folkhälsa på karta** som förutom databankerna innehåller länkar till andra datakällor och visar exempel på hur kartor kan användas i folkhälsoarbete.

Webbplatser och nyhetsbrev

Folkhälsoguiden

Folkhälsoguiden är en webbplats för folkhälsofrågor i Stockholms län. Den vänder sig framför allt till dem som arbetar med folkhälsa t.ex. inom vård, skola, frivillig- och intresseorganisationer, eller som politiker eller tjänstemän inom landsting, kommun och stat. Syftet är att sprida kunskap och information som kan användas i planering och praktiskt arbete för bättre folkhälsa. Här finns t.ex. broschyrer, statistik och rapporter inom olika ämnesområden samt möjligheter att anmäla sig till nyhetsbrev, seminarier och utbildningar.

Folkhälsoguiden har funnits sedan 2004 och drivs CES på uppdrag av Stockholms läns landsting. Webbplatsen har cirka 30 000 besök per månad och över 200 000 filer laddades ner under 2013. Under 2013 påbörjades också ett arbete med en ny webbplats som ska vara i drift 2014.

Andra webbplatser

CES samarbetar med redaktionerna för bland annat 1177 Vårdguiden, Uppdragsguiden och VISS (Vårdinformation i Storstockholm). Dessutom drivs webbplatserna **Somt.se** (Samtalet om tobak), **Slutarokalinjen.org** samt **SkolmatSverige.se** inom CES:s uppdrag.

